HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חוקק בה ד׳ על ד׳ וממלא א״ל אביי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא דאמר גוד אחית מחיצתא אבל כוף וגוד לא ועד כאן לא קאמר רבי חנניא בן עקביא התם אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא אמר אביי ולדברי ר׳ חנניא בן עקביא היתה סמוכה לכותל בפחות מג׳ טפחים צריך שיהא אורכה ד׳ אמות ורוחבה אחד עשר ומשהו היתה זקופה צריך שיהא גובהה עשרה טפחים ורוחבה ו׳ טפחים ושני משהויין אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית צריך שיהא גובהה י׳ טפחים ורוחבה ב׳ טפחים ושני משהויין ואלא הא דתניא ר׳ חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד׳ אמות על ד״א חוקק בה ד׳ על ד׳ וממלא היכי משכחת לה דעבידא כי אסיתא: **מתני׳** א אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י׳ טפחים בכניסה וביציאה ר׳ יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור: **גמ׳** תנו רבנן עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין הימנה בשבת אא״כ עשו לה מחיצה י׳ טפחים ביציאה ובכניסה ר׳ יהודה אומר כותל שעל גבה תידון משום מחיצה אמר רבי יהודה מעשה באמת המים שהיתה באה מאבל לצפורי והיו ממלאין הימנה בשבת על פי הזקנים אמרו לו א) משם ראיה מפני שלא היתה עמוקה י׳ טפחים ורוחבה ד׳ תניא אידך ב אמת המים העוברת בין החלונות פחות מג׳ משלשל דלי וממלא ג׳ אין משלשל דלי וממלא רשב״ג אומר פחות מד׳ משלשל דלי וממלא ד׳ אין משלשל דלי וממלא במאי עסקינן אילימא באמת המים גופה ואלא הא ב) דכי אתא רב דימי אמר ר׳ יוחנן ג אין כרמלית פחותה מד׳ לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אלא באגפיה ולהחליף והא ג) כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא
הכא

חוקק בה. נקב באמצעיתה ואפילו אין לה מחילות סביב הויין לה י׳ טפחים הנשארים סביב הנקב לכל לד ורואין אותן כאילו היו כפופין למטה כעין מחילה תלויה על המים ואמר נמי גוד אחית כאילו יורדות וסותמות עד המים והויין מים שכנגד הנקב רה״י. וצריך מהכי לא סגי דאין מחילה פחות מי׳ גובה ואין מחילה פחות מד׳ טפחים חלל שביניהם: **כוף.** רוחב הנסר שיהא כפוף למטה כמחילה ואכתי הויא מחילה תלויה ומבעי לן למימר תו גוד אחית: **אלא בימה של טבריא.** דהכי אמר לקמן [עמוד ב] דלאנשי טבריא התיר: **אוגנים.** שפה גבוה דהויא כמחילות סביב לה דאיכא קצת היכירא דהיתר דהא כרמלית מדרבנן היא גזרה משום הוצאה מרה״י לרה״ר הואיל ויש לה קצת היתר ואע״ג דאכתי כרמלית היא דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא מיהו בתקנתא פורתא כי הא סגי: **היתה סמוכה.** שהיתה כותל העליה על שפת המים ואותו הנסר נתון על שני זיזין היוצאים מן הכותל ושפת הנסר פחות מג׳ סמוך לכותל הויא לה האי כותל חדא מן המחילות והאויר פחות משלשה שבינה ולכותל מהני לנקב ומוסיף עליו טפח ומשהו פגם ברוחב הנסר על פני ד׳ לארכה להשלים הנקב לד׳ על ד׳ וצריך להיות בה רוחב עוד י׳ טפחים למימר בהו כוף למחילה שנייה כנגד הכותל הרי י״א רוחב ומשהו וארכה ד׳ אמות להיות י׳ טפחים לב׳ ראשיה עד הנקב דנימא כוף וכשאתה כופף את ב׳ הראשים אע״פ שהנסר רחב י״א ומשהו אין מועיל למחילות חלל הנקב אלא טפח ומשהו מזה וטפח ומשהו מזה שהרי י׳ טפחים בולטין מן המחילה האמצעית ולחוץ לצד המים שהרי המחילה האמצעית כשכפפנו אותה נמצאת עומדת בשפת הפגם ואין מחילות הראשין נמשכין ממנה לצד הכותל אלא טפח ומשהו והוא מצטרף עם פחות מג׳ לבוד והויא מחילה ד׳: **היתה זקופה.** לארכה צריך שיהא ארכה י׳ ורחבה ו׳ ושני משהויין וזקופה רחבה כנגד הכותל מופלג ד׳ מן הכותל וכוף שפת רחבה טפח ומשהו לכאן לצד הכותל והרי שפתה עכשיו בפחות מג׳ סמוך לכותל והוא לבוד הרי מחילת ד׳ לכאן ועוד כוף טפח ומשהו בשפת רחבה השני לצד הכותל הרי טפח ומשהו מחילה ופחות מג׳ לבוד הרי מחילת ד׳ מכאן ומחילה הג׳ שכנגד הכותל רחבה ד׳ שלימין הרי חלל ד׳ במחילותיו וגובהן י׳ ופותח חלון בכותלו וממלא: **היתה עומדת בקרן זוית.** שסני כתלים מחילות למים ואינה צריכה אלא שתי מחילות צריך שיהא גובה ארכה כשהיא זקופה י׳ טפחים ורחבה ב׳ טפחים ושני משהויין ומעמידה זקופה שפת עוביה כנגד כותל האחד מופלג ממנו פחות מג׳ והוא לבוד נמצאת כאן מחילה רחבה ה׳ ומשהו וכותל השני מכוון כנגד רחבה מופלג ממנו ד׳ כוף טפח ומשהו היתירין על מדת רחבה והטה אותם לצד כותל המופלג ד׳ נמצאת שפת הנסר עומדת בפחות מג׳ והוא לבוד הרי ב׳ מחילות של ד׳: **ואלא הא.** דבעי ר׳ חנניא כ״ד על כ״ד היכי משכחת לה: **דעבידא כאסיתא.** שאין כותל סמוך לה וקבועה על יתידות וצריך להיות כל חללה וכל מחילותיה ממנה ונעשה כעין מדוכה. אסיתא מורטיי״ר: **מתני׳ אמת המים.** אפילו ברה״י כרמלית היא: **עשו לה מחילה.** בתוך אוגניה על פני רוחבה שיהא ניכר שבשביל המים נעשית ומחילת החלר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע״ג דמחילה תלויה מתרת במים ד) ה״מ היכא דנראית מחילה שנעשית בשביל המים כגון גזוזטרא דמתני׳ [ע״ב] וכגון מחילה שבתוך הבור ה): **של אבל.** שם העיר והיתה עוברת בתוך החלירות וממלאין הימנה בחלירות דמהניא לה מחילת כותל בחלר תלויה עליה ורבי יהודה לטעמיה דפליג נמי במתני׳ [פו.] אבור: **שלא היתה כשיעור.** כרמלית או בעומק י׳ או ברוחב ד׳ שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק י׳ ברוחב ד׳ ואם עוברת ברה״ר הויין רה״ר כדתנן בהזורק (שבת דף ק:) הזורק ד׳ אמות בים פטור דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורה״ר מהלכת בו חייב דרה״ר הוא וכמה הוא רקק מים פחות מי׳ טפחים אלמא מים שאינן עמוקין י׳ אינם רשות לעצמן וכי הוו נמי בחצר הוו להו רה״י: **גמ׳ עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה.** לא מהני מידי דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ביציאתה ונעשית הכל כרמלית אבל כי עשו בכניסה וביציאה אינה כרמלית דומה כמי שמתחלת בחצר זו: **שלא היתה עמוקה י׳.** או לא היתה רחבה ד׳ דלא חשיב פחות מד׳ למיהוי רשותא לנפשיה: **בין החלונות.** למבוי או לחצר ובתים מכאן ומכאן על שפתו וחלונות פתוחין להן למלאות: **פחות מג׳.** מפרש ואזיל במאי קאמר: **במאי עסקינן.** האי שיעורא דג׳ וד׳: **אי נימא.** ברוחב אמת המים דקאמר ת״ק ג׳ רוחב הויא כרמלית ואין ממלאין ממנה לרה״י: **נימא כתנאי אמרה.** דהא רבנן בג׳ רוחב קרו לה כרמלית (ואין ממלאין ממנה ברה״י): **אלא באגפיה ולהחליף.** דיש באמה שיעור כרמלית והכא בשיש לה אגפים גבוהים ומהני למיהוי הנך אגפים מקום פטור כי לית להו רוחב ג׳ ומשלשלין את הדלי ומניחו על אגפים ומשם מחליפו לאמה וממלאהו וחוזר ומניחו על אגפים ומשמחליפו ו) לרה״י דהשתא מהני אגפים להחליף המשאוי מכרמלית לרה״י ומרשות היחיד לכרמלית וקאמרי רבנן דאי אית בהו רוחב ג׳ תו לא הוי מקום פטור אלא רשותא באנפי נפשיה ולא בטיל להכא ולהכא: **והא כי אתא רב דימי גופיה אמר ובלבד שלא יחליפו.** דרך מקום פטור דהא כיון דאמרינן מותר לאלו ולאלו לכתף עליו מקום פטור חשיב ליה וקאמר לא יחליפו: **התם רשויות דאורייתא.** רשות היחיד ורבים איסורא דאורייתא להוציא מזה לזה אשתכח דמתעבדא איסורא דאורייתא דרך מקום פטור אבל מכרמלית לרה״י רשויות דרבנן ומחליפין דרך מקום פטור. ואע״ג דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מארבעה והכא קאמרי רבנן דשלשה לא הוי מקום פטור ליכא למימר דהא שמעתא בתרייתא דרב דימי כתנאי אמרה דאיכא למימר דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד׳ הסמוך להו בטל אצלן אבל לגבי כרמלית לא בטיל מכי הוי רוחב שלשה:
והא

אמר ר׳ יהודה מעשה כו׳. ז) אין זה מעשה לסתור דאמילתיה דלעיל קאי דלא בעי מחיצה לשם מים:
הכא

מסורת הש״ס

א) [שבת כט: וש״נ], ב) שבת ז., ג) שם ח: לעיל ט. עז. ולקמן קא., ד) [לעיל פו:], ה) [לעיל פו.], ו) [בס״א: ומשם מחליפו], ז) [עי׳ תוי״ט],

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי׳ פט״ו מהלכות שבת הלכה יא סמג עשין דרבנן א טור ש״ע א״ח סי׳ שנו סעיף א:

כט ג מיי׳ פי״ד מהל׳ שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שמה סעיף יא:

לעזי רש״י

מורטיי״ר. מכתש.

מוסף רש״י

משם ראייה. בתמיה (סוכה כח.). **אין כרמלית פחותה מארבעה.** רוחב, ואי לא מקום פטור הוא ומותר לכתחילה להוציא משם לרשות הרבים ולרה״י (שבת ז.). **מקום שאין בו ד׳ על ד׳.** רוחב ועומד בין רה״י לרה״ר ויש לו היכר כגון גבוה מן הארץ ג׳ ואילו היה רוחב ד׳ היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן, אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משא שלהן (לעיל עז.) הואיל וליכא מקום חשוב לאו רשות באנפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא (לעיל ט.). **ובלבד שלא יחליפו.** דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת (שם) ודרבנן היא, דאילו חיובא ליכא, דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא עקירה מרה״י גמורה והנחה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והנחה לרה״ר גמורה (לעיל עז.).

רבינו חננאל

חוקק בה ד׳ טפחים על ד׳ טפחים וממלא. פי׳ ד׳ אמות הן כ״ד טפחים על כ״ד טפחים. חוקק באמצע ד׳ טפחים על ד׳ טפחים, נשארו י׳ טפחים לכל רוח. חזינן להו כאילו עומדות מחיצות גבוהות י׳ טפחים, ותלויות על פי החקק כמו מחיצות של בור. ומתירין למלאות מים מתוכן בשבת. ודחי אביי ודילמא לא היא כדאמרת דתרווייהו חדא סברא סבירא להו. דילמא עד כאן לא קא שרי ר׳ יהוד׳ אלא היכא דקיימא מחיצתא וסבר גוד אחתינהו. אבל ר׳ חנינה בן עקביה דצריך לכוף. פי׳ לאוקומי כדגרסינן בפרק נערה שנתפתתה, כפיתו ליה אסיתא בציבורא כו׳. דצריך לאוקומי מחיצות ולאחותינהו לא קאמר ר׳ יהודה. אי נמי ,עד כאן לא קא שרי ר׳ חנינה בן עקביה כי האי גוונא. אלא בימה של טבריא, הואיל ויש לו אוגנים, שחשובות כמחיצות ועיירות וקרפיפות מקיפות לה. והאי דאצריך הכי חומרא דעלמא הוא דעבד. אבל בשאר מימות לא אמרינן דמחיצה תלויה מתרת. **אמר** אביי לדברי ר׳ חנינה בן עקביה, היתה גזוזטרא זו סמוכה לכותל בפחות מג׳ טפחים, צריך שיהא בה אורך ד׳ אמות, שהן כ״ד טפחים, ורחב י״א טפחים א) ומשהו. ופחות מג׳ הסמוכות לכותל שהן כלבוד, הרי י״ד טפחים, וי׳ טפחים גובהו של כותל, הרי כ״ד טפחים על כ״ד טפחים. חוקק טפח ומשהו מלי״א ומשהו, עם פחות מג׳ הסמוכות לכותל, נמצא חקוק ד׳ טפחים וי׳ טפחים הנותרים. **היתה** זו הגזוזטרא זקופה, כלומר היא מוטלת בתוך ד׳ כתלים, וכתלים הללו מקיפות אותה מד׳ רוחותיה. צריך שיהא גובה המחיצות י׳. וצריך להיות בה בזו הגזוזטרא ששה טפחים ושני משהוין על ששה טפחים ושני משהוין. וחוקק בה ארבעה על ארבעה, נשאר בה טפח ומשהו מכל צד מלא רוחב פרסת הרגל והוא טפח. כדגרסינן בשבת פ׳ א״ר עקיבא וכמה מלא פרסת הרגל טפח. והני מילי בקרקע דלא בעיתה תשמישתה, הוא דסגי ליה להלך בפרסת רגליו רחב טפח. אבל בגזוזטרא דהיא תלויה על המים, ובעיתה תשמישתה, בעיא רחב טפי מטפח משהו. לפיכך אמר הני משהויין. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע היתה עומדת בקרן זוית.** כמו בית טריגון. צריך שיהא באילו שני הכתלים, ובכותל שגזוזטרא זו יוצאה ממנו, גובה עשרה בכל אחד מהן. והגזוזטרא עצמה צריך להיות בה תיקרה ב׳ טפחים ושני משהויין, טפח ומשהו לכל צד. מקום שנמצא בה כותל שיוצאה ממנו. ואמרינן

רבינו חננאל (המשך)

הנה פירשת דין גזוזטרא הסמוכה לכותל ודין הזקופה ודין העומדת בקרן זויות. אבל דר׳ חנינה היכי משכחת לה. ופרקינן בגזוזטרא דעבידא כי אסיתא. כלומר לא נתן לה ר׳ חנינא מקום פרסת הרגל, אלא אמר אם היא כ״ד על כ״ד חוקק ד׳ טפחים באמצע. נשארו עשרה טפחים לכל צד כדי שיעור המחיצות בלבד, וכאילו פתח אסיתא היא, שאין מחיצותיה צריכות רוחב להוליכה. מיהו במחשבה הן אילו המחיצות, וכיון שהן במחשבה, הרי יש לו מקום עמידת הרגל, לפיכך לא נתן הוא שיעור לעמידת הרגל. יוצאות הולכות וכלות עד באצבע בראשיהן והן כיטירין רחבות מלמטה וצרות מלמעלה. ירושלמי ר׳ טבלה בשם רב אין חורבה למים. היה שם תקרה את רואה כאילו היא יורדת וסותמת. היה שם אמלתרא את רואה כאילו היא יורדת וסותמת. א״ר הונא והוא שתהא מחיצה בולטת לתוך חללו של בור כו׳. עד פשיטא שמותר לטלטל. בשם רב אמרו והוא שתהא מחיצה משוקעת במים כמלא הדלי. ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. אמר רב הונא והוא שתהא מחיצה בתוך ג׳ טפחים לכצוצטרה. תני ר׳ חנינה בן עקביא או׳ כצוצטרה שהיא למעלה מן המים, פוחת המעזיבה ומשלשל וממלא. והוא שיש בנקב ד׳ טפחים, ושיהו המחיצות גבוהות י׳ טפחים. תמן אמרי אפילו אינן גבוהות י׳ נעשת כמשמרת. א״ר חייא לא היתיר ר׳ חנינא בן עקביה אלא בים של טבריא שההרים מקיפין אותה. **מתני׳, אמת המים שעוברת בחצר אין ממלין ממנה בשבת.** פי׳ מפני שהיא ככרמלית. **אלא אם כן עשו לה מחיצה י׳ טפחים בכניסה וביציאה** כו׳. ת״ר עשו לה לאמת המים מחיצה גבוה י׳ טפחים בתוך המים כמו מחיצות של בור ששנינן במשנתינו, בכניסה, ולא עשו לה ביציאה. או עשו לה ביציאה, ולא עשו לה בכניסה. אין ממלין הימנה עד שיעשו לה מחיצה גבוהה י׳ טפחים בכניסה וביציאה. א״ר יהוד׳ כותל שעל גבה. שהוא כותל החצר נידון משום מחיצה. ומעשה באמת המים שהיתה מביאה מים מאבל לציפורי. וממלאין ממנה מים על פי זקנים בשבת. אמרו לו משם ראיה שמא אין בעמקה עשרה ולא ברחבה [ד׳]. **תניא אידך** אמת המים שעוברת ובתים מצד זה ובתים מצד זה ובהן חלונות. ב) אם החלונות פחות משלשה משלשל כלי וממלא, שלשה אין (ממלא) [משלשל] כלי וממלא. ר׳ שמעון בן גמ׳ או׳ פחות מד׳ משלשל דלי וכו׳. **ואמרינן** במאי עסקינן אי נימא באמת המים גופה. כלומר אם יש בה פחות משלשה טפחים תנא קמא סבר ממלין ממנה כי מקום פטור הוא, ואינו כרמלית, אבל שלשה אין ממלין ממנה דהויא כרמלית. ורבן שמעון בן גמליאל אומר ממלין עד ארבעה, כי איצטבא [דאינה] כרמלית עד שיהא בה ארבעה. נימא הא דר׳ יוחנן דאמר אין כרמלית פחות מד׳ כתנאי אמרה לשמעתי׳. **ופרקינן** אלא באגפיה. כלומר אם אין באגפיה שלשה לתנא קמא, ולרבן שמעון בן גמ׳ ד׳, וכי איצטריך להחליף ליטול מגופה דאמת המים ולהחליף באגפיה, פי׳ לדלות מתוך אמת המים בדלי ולהניח הדלי באגפיה, ולחזור ולהכניס דלי בחלון. **ואמרינן והא כי אתא רב דמי א״ר יוחנן מקום שאין בו ד׳ על ד׳ מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו.** הנה ר׳ יוחנן אוסר להחליף וזה להחליף הוא. ופרקינן התם רשות היחיד ורשות הרבים שהן של תורה.

א) אולי צ״ל וטפח ומשהו עד פחות מג׳ וכו׳. ב) נ״ע דהא מסקינן דפחות מג׳ אאגפיה קאי ומשמע דבברייתא גרסינן סתמא פחות מג׳ ואולי דתי׳ החלונות ט״ס.